

การจัดการความรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอน

ชื่อผลงาน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ (Buddhist Participatory Learning : BPL)
ชื่อส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
โดย พระนฤพันธ์ ญาณิสโร อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

แนวความคิด

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ (Buddhist Participatory Learning : BPL) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นในเรื่องของการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักสามัคคีธรรม ซึ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้นมีได้หมายถึงเฉพาะการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มของผู้เรียนและระหว่างกลุ่มอีกด้วย นอกจากนั้น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีความเชื่อว่าเป็นการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาในด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเรียนรู้แบบนี้เป็นดังประสบการณ์ และศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน (Active Learning) และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

ดังนั้นแล้ว การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนอกจากจะมีประโยชน์ในแง่ของการจัดรูปแบบการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ยังเป็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเข้ามาประกอบในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดทั้งศักยภาพและคุณภาพที่ดีในการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการและกลไกการดำเนินการจัดการความรู้

สำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ได้มุ่งเน้นที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้บัณฑิตสามารถที่จะได้รับการพัฒนาทั้งศาสตร์และศิลป์ในการศึกษาสาขาวิชาต่างๆ จนกลายเป็นองค์ความรู้ที่สามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่ในขณะเดียวกัน กระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่ผ่านมายังไม่ได้เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ทั้งนี้เพราะรูปแบบการเรียนการสอนจะเน้นไปที่กระบวนการบรรยายและการคิดวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งอาจทำให้เกิดช่องว่างทางความคิดระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้

กระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาดังกล่าวนับได้ว่ามีประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ แต่ก็ยังไม่ถือว่ามีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลอันน่าพึงพอใจให้เกิดขึ้นได้หลังจากที่จบการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วพบว่าบัณฑิตสามารถที่จะทำความเข้าใจได้ในเฉพาะที่กำลังเรียนรู้ภายในห้องเรียนหรือในชั้นเรียนเท่านั้น แต่เมื่อเรียนจบในรายชั่วโมงนั้นแล้วก็จะลืมหรือไม่สามารถที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดจนกลายเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ ได้ จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงทำให้สำนักงานวิชาการ ได้มองเห็นและตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้ดำเนินการประชุมคณาจารย์ผู้รับผิดชอบในรายวิชาต่างๆ เพื่อที่จะค้นหากระบวนการเรียนการสอนที่สามารถตอบโจทย์การเรียนรู้ของนิสิตในทศวรรษที่ ๒๑ ได้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เกิดจากความใฝ่รู้ของตัวผู้เรียนเอง และพบว่ามรรยาวิชา ความรู้เบื้องต้นทางรัฐประศาสนศาสตร์ ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ได้นำเอากระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ หรือ Buddhist Participatory Learning : BPL มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าว ซึ่งผลการดำเนินการเรียนการสอนพบว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี นิสิตที่

ผ่านกระบวนการเรียนการสอนด้วยวิธีการนี้สามารถที่จะทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ เกิดกระบวนการวิพากษ์วิจารณ์ ถกเถียง การรับฟังความคิดเห็น การยกกรณีตัวอย่าง ความร่วมมือระหว่างกลุ่ม และประการสำคัญคือ นิสิตมีความสามัคคีกันทั้งภายในกลุ่มของตนเองและระหว่างเพื่อนในกลุ่มอื่นๆ ด้วย เกิดการช่วยเหลือ แบ่งปัน และมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของรายวิชาเพิ่มมากขึ้นทั้งในขณะเรียนและหลังจากที่เรียนจบในชั้นเรียนไปแล้ว จากกรณีค้นพบดังกล่าวจึงนำไปสู่การเรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของคณาจารย์ ภายใต้กิจกรรมการจัดการความรู้ (KM) ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอื่นๆ โดยมีการดำเนินการดังนี้

๑. สร้างองค์ความรู้ โดยได้กำหนดให้ผู้รับผิดชอบรายวิชาความรู้เบื้องต้นทางรัฐประศาสนศาสตร์ ได้สรุปกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งได้มีการบูรณาการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวได้ดังนี้

๑.๑ **ขั้นประสบการณ์ (Experience)** ผู้สอนใช้วิธีการพูดคุยเพื่อให้ทราบถึงประสบการณ์เดิม หรือความรู้เดิมของนิสิตในเรื่องเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นทางรัฐประศาสนศาสตร์ นอกจากนั้นยังให้นิสิตได้แลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือคล้ายคลึงกัน เช่น หัวข้อทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้สอนให้นิสิตแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ต่างๆ ว่าใครมีความรู้หรือเคยเรียนรู้ทฤษฎีใดมาบ้าง จากนั้นผู้สอนได้ต่อยอดความรู้โดยอธิบายเนื้อหาของทฤษฎีต่างๆ เพื่อให้นิสิตได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

๑.๒ **ขั้นการสะท้อนและอภิปราย (Reflection and Discussion)** ผู้สอนได้นำใบความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์มาให้นิสิตได้ศึกษา โดยผู้สอนให้นิสิตได้ศึกษาเนื้อหาทฤษฎีจากสื่อการสอนก่อน จากนั้นสุ่มถามความเข้าใจในเนื้อหาดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงความเข้าใจของนิสิตแต่ละคน จากนั้นจึงให้นิสิตร่วมกันอภิปรายทฤษฎีต่างๆ และผู้สอนจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย กลุ่มละ ๕-๖ รูป/คน และมอบหมายให้ศึกษาใบความรู้ร่วมกัน พูดคุย สนทนา อภิปรายเกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาทฤษฎีในใบความรู้ที่ได้รับ จากนั้นจะให้แต่ละกลุ่มได้นำเสนอข้อวิพากษ์ต่างๆ ในรูปแบบแผนที่ความคิด หรือ Mind Mapping โดยจะต้องตกแต่งระบายสีให้สวยงาม ซึ่งผู้สอนได้จัดกลุ่มไว้ ๖ กลุ่ม แต่ให้สัปดาห์ละ ๓ กลุ่ม ทั้งนี้เพื่อสังเกตพฤติกรรมว่าจะมีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันซึ่งกันและกันหรือไม่ จากนั้นมีการนำเสนอหน้าชั้นเรียนและเพื่อนในชั้นเรียนจะร่วมกันอภิปรายเมื่อมีการนำเสนอเสร็จแล้ว

๑.๓ **ขั้นความคิดรวบยอด (Concept)** ผู้สอนได้ให้นิสิตสรุปความคิดรวบยอดที่ได้จากการรับฟัง การอภิปราย และการนำเสนอหน้าชั้นของแต่ละกลุ่ม เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาทฤษฎีต่างๆ

๑.๔ **ขั้นการประยุกต์แนวคิด (Application)** ผู้สอนได้มอบหมายให้นิสิตได้ไปศึกษาค้นคว้ากรณีศึกษา (Case Study) ที่ตนเองสนใจเกี่ยวกับชาวสารบ้านเมือง เหตุการณ์สำคัญ ปัญหาสังคม เป็นต้น โดยได้กำหนดหัวข้อการศึกษาดังนี้

- บทนำ คือ การเกริ่นสถานการณ์ทั่วไปของ Case Study
- ตัวข้อมูล Case Study ทั้งหมด พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งข้อมูล หรือแหล่งที่มา
- การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา พร้อมทั้งวินิจฉัยสาเหตุของปัญหา
- แนวทางการแก้ปัญหา (โดยใช้ทฤษฎีที่ได้ศึกษามา/องค์ความรู้ที่สรุป)
- เหตุผลที่ใช้ทฤษฎีดังกล่าว
- สรุป คือการสรุปภาพรวมทั้งหมด

ในการศึกษากรณีศึกษาต่างๆ ผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะและแก้ไขในประเด็นที่ไม่ถูกต้องต่างๆ อยู่เสมอ

๒. การประมวลองค์ความรู้ กระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning : PL) ได้เสริมสร้างองค์ความรู้ดังกล่าวผ่านคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้คณาจารย์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนได้นำองค์ความรู้และรูปแบบกระบวนการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในรายวิชา เพื่อเป็นการสร้างการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากการเรียนการสอนรูปแบบเดิม (Chalk and Talk)

๓. การเข้าถึงข้อมูล องค์ความรู้กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning : PL) นำไปสู่การเผยแพร่ผลงานผ่านคู่มือและสื่อออนไลน์ต่างๆ ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ได้แก่ เว็บไซต์ facebook ,line ฯลฯ และการประชุมคณาจารย์ประจำเดือน และประจำสาขา เพื่อให้เกิเกิดการเรียนรู้และสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม

๔. การเรียนรู้ การจัดการองค์ความรู้ดังกล่าวนำไปสู่การเรียนรู้ของคณาจารย์ในสาขาวิชาต่างๆ ได้แก่ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชาสังคมศึกษา ซึ่งคณาจารย์ได้เรียนรู้วิธีการสอนรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งคณาจารย์หลายท่านได้ให้ความสนใจและร่วมเรียนรู้วิธีการเรียนการสอนดังกล่าวผ่านคู่มือและการประชุมคณาจารย์ประจำเดือน ทำให้คณาจารย์ในสาขาวิชาต่างๆ ได้มีการนำกระบวนการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน

ผลลัพธ์การจัดการความรู้

เชิงปริมาณ

๑. มีคณาจารย์ที่รับผิดชอบรายวิชาในแต่ละสาขาวิชาได้นำองค์ความรู้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ (Buddhist Participatory Learning : BPL) ไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ในเทอมที่ ๒ ของปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๑๕ รายวิชา คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๖๐ ของรายวิชาทั้งหมด

๒. มีคณาจารย์ที่สนใจและมีความพร้อมที่จะนำองค์ความรู้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ (Buddhist Participatory Learning : BPL) ไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนในเทอมที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๓

๓. รายงานผลการดำเนินการของรายวิชา หรือ มคอ.๕ พบว่า นิสิตมีประสิทธิภาพการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๗๕

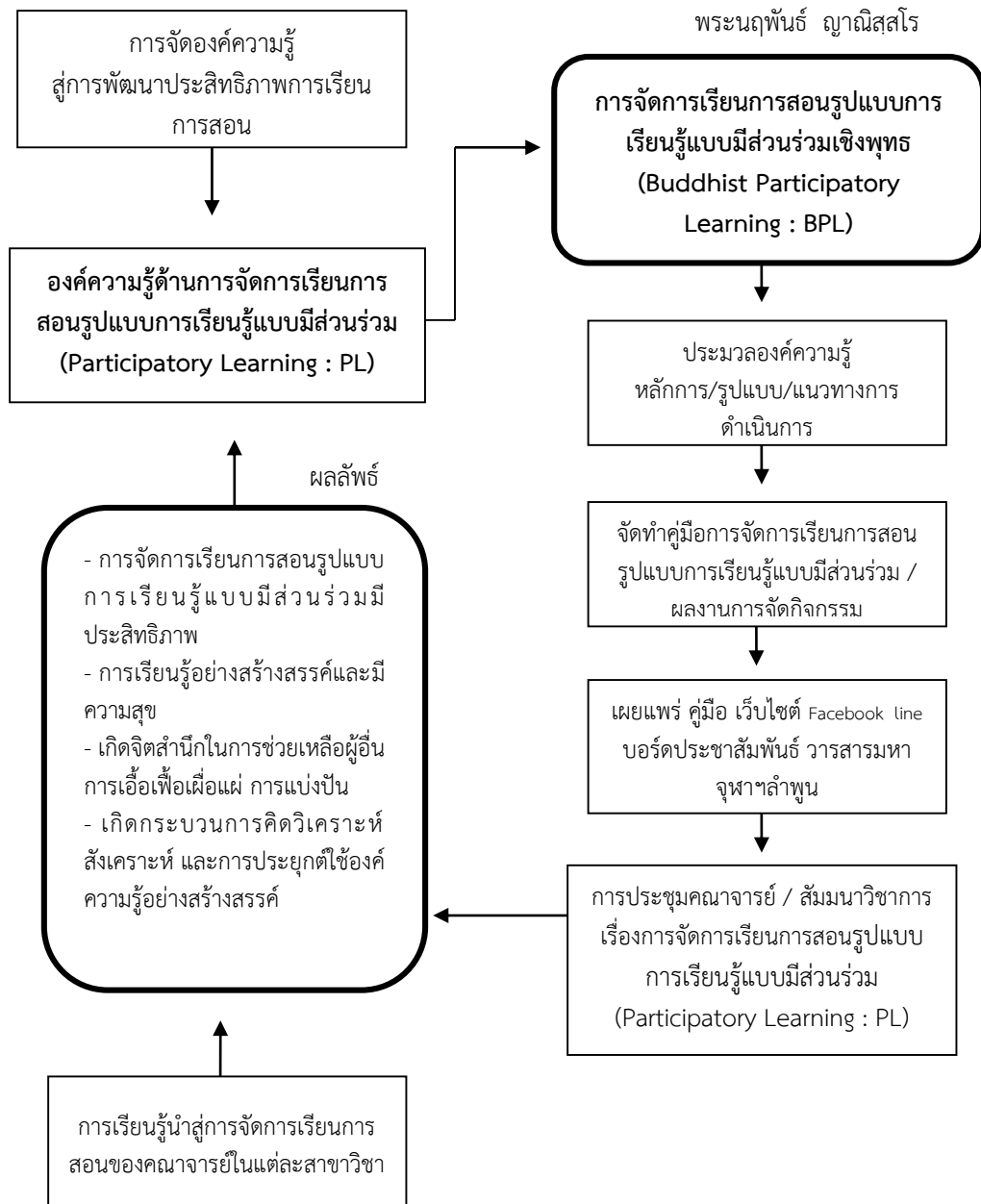
เชิงคุณภาพ

๑. การจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ (Buddhist Participatory Learning : BPL) ได้เกิดวามเปลี่ยนแปลงในเรื่องของรูปแบบการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ขึ้น นิสิตมีความสุขที่ได้ถ่ายทอดประสบการณ์ พื้นฐานความรู้เดิม และได้รับรู้ประสบการณ์ หรือแนวคิดใหม่ๆ ของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ทำให้นิสิตเกิดการตื่นตัวที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่มีความยากมากยิ่งขึ้น

๒. กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคีทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มในการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันของนิสิต ส่งผลให้เกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปัน ซึ่งทำให้นิสิตได้ตระหนักถึงการทำอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างมีความสุข

๓. นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของการเรียนรู้ในหัวข้อที่ได้รับมอบหมายมากยิ่งขึ้น สามารถที่จะคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์

๔. คณาจารย์สามารถที่จะประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ (Buddhist Participatory Learning : BPL) ให้เหมาะสมกับบริบทการเรียนการสอนและเนื้อหาสาระในรายวิชาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของนิสิตได้อย่างลงตัวและสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภาพประกอบกิจกรรม

